

# ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО ПРОТИВ ОРГАНИЗИРАНИОТ КРИМИНАЛ УЛОГИ, МЕТОДИ И ПРАКТИКИ

ФИЛИП СТОЈАНОВИЌ



**BCSP** Belgrade Centre  
for Security Policy

септември, 2020



ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО ПРОТИВ  
ОРГАНИЗИРАНИОТ КРИМИНАЛ  
*УЛОГИ, МЕТОДИ И ПРАКТИКИ*

ФИЛИП СТОЈАНОВИЌ



**BCSP** Belgrade Centre  
for Security Policy

септември, 2020

# ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО ПРОТИВ ОРГАНИЗИРАНИОТ КРИМИНАЛ: *УЛОГИ, МЕТОДИ И ПРАКТИКИ*

## **Издавач**

Белградски центар за безбедносна политика (БЦСП)

Адреса: Цуре Јакшича 6/5, Белград, Србија

Веб-страница: [www.bezbednost.org](http://www.bezbednost.org)

Е-пошта: [office@bezbednost.org](mailto:office@bezbednost.org)

## **Автор**

Филип Стојановиќ

## **Уредник**

Саша Ѓорѓевиќ

## **Прегледал**

Бојана Селаковиќ

## **Лектор**

Алиса Кољеншиќ Радик

## **Дизајн и обвивка**

Срђан Илић

## **Одрекнување од одговорност**

Мислењата искажани во оваа публикација не ги одразуваат мислењата на Амбасадата на Кралството Норвешка во Белград, на Балканскиот фонд за демократија, на Германскиот маршалов фонд на Соединетите Американски Држави или нивните партнери.

Белград, септември 2020 година.

**В | Т | Д** The Balkan Trust  
for Democracy  
A PROJECT OF THE GERMAN MARSHALL FUND



Norwegian Embassy  
Belgrade

Публикацијата финансиски ја помогна Балканскиот фонд за демократија, проектот на Германскиот маршалов фонд на Соединетите Американски Држави и Амбасадата на Кралството Норвешка во Белград.

## РЕЗИМЕ

Граѓанското општество опфаќа различни учесници, групи, невладини организации и организации во рамки на заедницата, истражувачки новинари и членови на think-tank. Неговата цел е повикување на владата на одговорност преку истражувања, застапувања, заштита, поддршка или мобилизација на граѓаните. Со оглед на тоа дека владите и системите на кривичното правосудство воглавно се потпираат на практиките на контролирање на криминалот, граѓанското општество е важен и релевантен учесник во борбата против организираниот криминал. Подобрата борба против организираниот криминал бара повторно насочување на вниманието кон жртвите и престапниците, како и процена на институционалниот одговор (каде што граѓанското општество може да помогне). Повторното насочување на вниманието е особено значајно за Западнобалканската шесторка, транзитен регион за илегални активности, чии делови моментално се соочуваат со уназадување на демократијата.

Меѓународната законодавна рамка не ја препознава соодветно важноста на граѓанското општество во борбата против организираниот криминал и не предвидува негова целосна вклученост. Како последица на тоа, напорите на граѓанското општество да постигне напредок во борбата против организираниот криминал и да изгради силни и стабилни канали на комуникација за клучните заинтересирани страни во јавниот и приватниот сектор остануваат дискутабилни. Затоа, граѓанското општество се залага за ревизија на постојната меѓународна законодавна рамка.

Граѓанското општество игра две главни улоги во соочувањето со проблемите на организираниот криминал. Многу е корисно за разоткривање на нелегалните активности на организираниот криминал и може да служи како поддршка во напорите на кривичното правосудство и реформите во борбата против организираниот криминал. Меѓутоа, предизвикот се состои во фактот дека повеќето организации на граѓанското општество се специјализирани или фокусирани на одредено подрачје од организираниот криминал. Тие, исто така, зависат од ситуацијата во државата и достапноста на донаторски средства. Од друга страна, граѓанското општество може да ги поврзе релевантните институции и приватниот сектор во борбата против организираниот криминал.

На граѓанското општество на располагање му се пет методи: 1) независно следење, процена или истражување на конкретните случаи на организиран криминал, неговите облици и институционален одговор на нив, 2) подигнување на јавната свест и едукација на граѓаните за проблемите кои се однесуваат на организираниот криминал, 3) помош или пружање услуги на загрозените поединци и ризични групи, 4) вмрежување на релевантните заинтересирани страни и 5) залагање за решенија или одржување постојан притисок врз институциите.

Истражувањето и активностите кои опфаќаат истрага на институционалните одговори или специфичните случаи на организиран криминал се означени како едни од најдобрите примери на вклучување на граѓанското општество. Благодарение на активизмот на граѓанското општество, на организираниите криминални групи понекогаш им се суди во националните судови. Активностите засновани на услуги, како поддршка на жртви, се посебно важни и успешни.

Воспоставувањето мрежа која вклучува активисти на граѓанското општество, криминолози од академската и локалната заедница, е уште еден важен механизам во борбата против организираниот криминал.

Кохезивните активности на граѓанското општество на локално, национално и меѓународно ниво се елементи потребни за здружување на властите, практичарите и активистите со цел културна благосостојба на општеството. Организациите на граѓанското општество може да придонесат кон реформа на моменталните институционални механизми за одговор на активностите на организираниот криминал ширум светот и да дејствуваат како културни, економски и општествени фактори на промена во борбата против организираниот криминал.

# СОДРЖИНА

РЕЗИМЕ	5
СПИСОК НА СКРАТЕНИЦИ	8
1. ВОВЕД	9
2. УЛОГАТА НА ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО ВО БОРБАТА ПРОТИВ КРИМИНАЛОТ	11
Законски ограничувања	11
Разоткривање штети	12
Градење мостови	13
Доминантни предизвици	14
3. МЕТОДИ И ПРАКТИКИ НА ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО ВО БОРБАТА ПРОТИВ КРИМИНАЛОТ	15
Истрага	15
Подигнување на свеста	16
Поддршка	17
Вмрежување	17
Застапување	18
4. ЗАКЛУЧОК	20
5. ПРЕПОРАКИ	21
Граѓанско општество	21
Национални органи на власта	21
Меѓународна заедница	22
Приватен сектор	22
БИБЛИОГРАФИЈА	23

## СПИСОК НА СКРАТЕНИЦИ

АЛАС	Америка Латина Алтернатива Социал
ГЦПОКЕ	Граѓански центар против организиран криминал во Европа
ОГО	Организации на граѓанското општество
ЕУ	Европска Унија
ГИ-ТОК	Глобална иницијатива против транснационалниот организиран криминал
ОК	Организиран криминал
ОКГ	Организирана криминална група
СЕЛЕЦ	Југоисточноевропски центар за спроведување закони
СОКТА	ЕУ-процена на заканата од тежок и организиран криминал
ОН	Обединети нации
УНЦАЦ	Конвенција на Обединетите нации против корупција
УНОДЦ	Канцеларија на Обединетите нации за дрога и криминал
УНТОЦ	Конвенција на Обединетите нации против транснационален организиран криминал
УПП	Универзална периодична проценка
ЗБ6	Западнобалканска шесторка



# 1. ВОВЕД

Западнобалканската шесторка (ЗБб) е политички неологизам кој се користи за опис на Албанија, Босна и Херцеговина, Косово, Северна Македонија, Црна Гора и Србија во контекст на проширувањето на Европската Унија (ЕУ), со цел вклучување на Источна Европа, подрачје каде ЗБб географски се наоѓа. Повеќето земји од ЗБб имаат заедничка историја, која резултирала со заеднички проблеми. Организираниот криминал (ОК) е еден од најголемите предизвици, што е илустрирано со фактот дека тој регион е географски лоциран помеѓу Авганистан, најголемиот светски производител на опиум и Централна Европа, најголемиот пазар на хероин (УНОДЦ, 2015).

По распаѓот на Југославија во деведесеттите години од минатиот век, многу внатрешни проблеми кои постоеле меѓу шесте поранешни републики останале нерешени (Glen-py, 2012, стр. 634-706), проследени со „години на недоволно вложување, ослабени институции и неповолно работно опкружување“ (Sanfey and Milatović, 2018). Како резултат на несоодветно заштитените права на сопственост, локалните можности за вработување и кривката на државите, во текот на првите две децении од 21-от век ЗБб стана плодна почва за организиран криминал (Dobovšek, 2006).

Самиот регион првенствено се смета за транзитна зона за активностите на ОК или „премин на ОК кон Европа“ (Andreas, 2004, стр. 48). Бидејќи ги поврзува коридорите на Авганистан за нелегална трговија со големите пазари во Русија и Централна Европа (УНОДЦ, 2014, стр. 35), „балканската рута“ е важна рута, совршена за активности на криминалните групи во регионот. Организираните криминални групи (ОКГ) дејствуваат долж „балканската рута“ (УНОДЦ, 2015, стр. 17-21), додека главните градови, пристаништа и гранични премини претставуваат главни „жаришта“ на нивните активности (ГИ-ТОК, 2019, стр. 8-27). Југоисточноевропскиот центар за спроведување закони (СЕЛЕЦ) цени дека ОКГ имаат капацитети да се вмрежуваат, да ангажираат членови, да воспоставуваат контакти со добавувачите и производителите во изворните земји и да развиваат софистицирани алатки за вршење нелегални активности на ОК (СЕЛЕЦ, 2018).

Недостатокот на надзор и контролни механизми на земјите и граѓанското општество во ЗБб е една од главните причини за толку развиената активност на ОК (Buscaglia и Van Dijk, 2003). Системската корупција – вид на заеднички деловен однос меѓу државните структури и криминалните групи – дополнително ја комплицира борбата против ОК во регионот. УНОДЦ (2013, стр. 7) истакнува дека корупцијата има големо влијание врз активностите на ОК во ЗБб. Иако борбата против ОК е еден од најважните приоритети на националните влади на ЗБб, организациите на граѓанското општество (ОГО)<sup>1</sup> се многу малку искористени како партнери во таа борба.

Целта на оваа студија е да ги идентификува, објасни и елаборира улогите, функциите и практиките на ОГО во борбата против ОК на глобално, регионално и локално ниво. Студијата, исто така, има за цел да ги информира заинтересираните национални и регионални страни за тоа како и зошто вклученоста на ОГО во областа на борбата против ОК може да направи разлика, со претставување на предноста на таквиот пристап на сите релевантни учесници. Главната цел на студијата е да ги претстави

<sup>1</sup> Организациите на граѓанското општество често се нарекуваат „трет сектор“, „социјален сектор“ или „земја на доброволци“. Опфаќаат низа различни учесници, цели за кои се залагаат, групи, медиуми и невладини организации чија цел е да ги повикуваат владите на одговорност преку истражување и застапување, да ја промовираат транспарентноста, да ги заштитуваат човековите права или да мобилизираат ангажирање на граѓаните.

модалитетите на ангажирање на граѓанското општество во борбата против ОК и да ги поттикне комплементарните напори во ЗБб. Замислена е како почетен чекор во истражувањето на постојната борба против ОК и дејствувањето на ОГО во ЗБб, а во 2020 година ќе биде спроведена од Балканската безбедносна платформа.<sup>2</sup>

Методологијата опфаќаше деск-истражување и пет интервјуа со претставниците на ОГО и експертите кои ги следат активностите на ОК. Деск-истражувањето вклучуваше исклучително релевантни академски написи објавени во најцитираните меѓународни списанија, додека секундарните извори опфаќаа документи од Обединетите нации (ОН), извештаи на други меѓународни организации, студии, документи за политики и официјални веб-страници на ОГО, кои се занимаваат со различни форми на ОК.

Деск-истражувањето е дополнето со пет онлајн-интервјуа (три преку Скајп и две преку е-пошта). Интервјуата беа засновани на полуструктуриран прашалник кој опфаќаше три главни области: 1) профил на дадените ОГО, 2) соработка меѓу ОГО и службените власти на национално и меѓународно ниво и 3) предизвици со кои се соочуваат ОГО во борбата со проблемите на ОК. Некои прашања имаа еден или повеќе пододдели, кои се користени само ако испитаникот не успеал во целост да одговори на главното прашање.

Скајп-интервјуата се правени со Угљеша Звеккиќ (виш советник во ГИ-ТОК),<sup>3</sup> Фабијан Зила (Fabian Zhilla) (експерт во областа на ОК од ГИ-ТОК)<sup>4</sup> и Џулија Баруцо (Giulia Baruzzo) (виш службеник во Меѓународното одделение ЛИБЕРА)<sup>5</sup>. Интервјуата по е-пошта се правени со Тежал Јесрани (Tejal Jesrani) (истражувач во УНОДЦ, чии ставови прикажани во оваа студија не ги одразуваат мислењата на Обединетите нации или УНОДЦ)<sup>6</sup> и Лукас Манхон (Lucas Manjon) (претставник на АЛАС)<sup>7</sup>.

Студијата се состои од пет поглавја. Првото поглавје, кое следи по воведот, се занимава со клучните улоги на ОГО во решавањето на проблемите со ОК. Следното поглавје ги опишува петте главни методи кои ги користат ОГО во борбата против криминалот, вклучувајќи најдобри практики и заклучоци. Препораките се претставени на крајот на студијата.

---

2 Балканската платформа за безбедност (БСП) е мрежа на граѓанското општество од ЗБб, специјализирана за безбедносни прашања. Моменталните партнери на БСП соработуваат веќе скоро цела деценија. Тука спаѓаат: 1) Институтот за демократија и медијација (ИДМ) – Албанија, 2) Центарот за безбедносни студии (ЦСС) – Босна и Херцеговина, 3) Косовскиот центар за безбедносни студии (КЦСС) – Косово, 4) Институтот на алтернативи (ИА) – Црна Гора, 5) Eurothink – Центар за европски стратегии – Северна Македонија и 6) Белградскиот центар за безбедносна политика (БЦСП) – Србија.

3 Глобалната иницијатива против транснационалниот организиран криминал (ГИ-ТОК) даде платформа за промоција на повеќе дебати и иновативни пристапи како камен-темелник за инклузивната глобална стратегија против организираниот криминал. Официјална веб-страница: <https://globalinitiative.net/>  
4 Ibid.

5 ЛИБЕРА е италијанско здружение кое ги промовира активностите на терен и различните видови протести против мафијата, организираниот криминал во Италија и организираниот криминал воопшто. Официјална веб-страница: <https://www.libera.it/>

6 Канцеларијата на Обединетите нации за дрога и криминал (УНОДЦ) е агенција на Обединетите нации посветена на достигнување здравје, безбедност и правда за сите, така што се бори против тие проблеми и го промовира мирот и одржливата благосостојба наспроти нив. Официјална веб-страница: <https://www.unodc.org/>

7 Америка Латина Алтернатива Социал (АЛАС) е мрежа на граѓанското општество посветена на промовирање на социјалната правда, мирот, борбата против злоупотребата на човековите права, неказнувањето и организираниот криминал во Латинска Америка. Официјална веб-страница: <http://www.red-alas.net/>

## 2. УЛОГИТЕ НА ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО ВО БОРБАТА ПРОТИВ КРИМИНАЛОТ

### Законски ограничувања

Меѓународната законодавна рамка не ја препознава соодветно важноста на ОГО во борбата против ОК. Најважните меѓународни правни документи кои се однесуваат на борбата против ОК и корупцијата – Конвенцијата на ОН од 2003 г. против транснационалниот организиран криминал (УНТОК) и Конвенцијата на ОН од 2005 г. против корупцијата (УНЦАЦ) – не наведуваат детални инструменти за дејствување на ОГО против ОК; но ги препознаваат ОГО како учесници во борбата против ОК.<sup>8</sup> Покрај тоа, Рамковната одлука на Европскиот совет од 2008 г. за борбата против организираниот криминал не содржи ни една одредба поврзана за улогата на граѓанското општество во борбата против ОК. Ова им остава простор на владите да бидат флексибилни и во состојба брзо да одговорат на пазарите кои се менуваат во контекст на нелегалните активности на ОК.<sup>9</sup>

Звекиќ (ГИ-ТОК, 2018) објасни дека во двете конвенции, УНТОК и УНЦАЦ, постои очекување граѓанското општество да биде ангажирано во спречување на организираниот криминал и корупцијата, но не предвидуваат целосно вклучување на граѓанското општество во процесот на процена. Контрадикторноста е очигледна.

Недостатокот на соодветна меѓународна правна рамка за ангажирање на ОГО против ОК не е проблем сам по себе; меѓутоа, без стандардна дефиниција на улогите и функциите на ОГО во борбата против ОК и заедничкото разбирање на тоа што ОК претставува на глобално ниво (Finckepauer, 2005), без напори да се достигне напредок во борбата против ОК и без градење стабилни канали на координација и комуникација меѓу различните учесници во борбата против ОК на регионално и национално ниво, тие имаат тенденција да станат дискутабилни.

Ситуацијата опишана погоре го принуди граѓанското општество да се заложат за ревизија на постојната меѓународна законодавна рамка која се однесува на дефиницијата на ОК и улогата на ОГО. Одредени критичари дури ги нарекуваат овие конвенции „идеолошки објави“, затоа што тие не предвидуваат законодавни одредби или механизми со кои на граѓанското општество би му се овозможило да дејствува против ОК, па според тоа се само „непишано правило“ кога станува збор за улогата на ОГО во борбата против ОК (ГИ-ТОК, 2018).

„Еден од нашите [ЛИБЕРА] предлози е нова платформа, која би ја воспоставиле Европската комисија и ОГО кои се занимаваат со тие прашања, како онаа веќе воспоставена, за трговијата со дрога“.<sup>10</sup>

8 Поточно, во конвенциите и протоколите на ОН постојат сèкупно неколку членови во кои се спомнува граѓанското општество во контекст на релевантната улога во борбата против ОК: член 6 (стр. 44), член 9 (стр. 46), член 10 (стр. 47), член 14 (стр. 61) (УНОДЦ 2004а).

9 Тежал Јесрани (Истражувач во УНОДЦ), интервју направено на 28 април 2020 г. Ставовите на соговорникот не ги одразуваат ставовите на Обединетите нации или УНОДЦ.

10 Џулија Баруцо (Виш службеник во Меѓународното одделение ЛИБЕРА, Рим), интервју направено на 16 април 2020 г.

На пример, политичката агенда на Граѓанскиот центар против организиран криминал во Европа (ГЦПОКЕ) неодамна побара (2019, стр. 4) Рамковната одлука на Европскиот совет од 2008 г. да биде заменета со нова, која би ги „земала предвид новите развои во општеството и во судската пракса, во согласност со новата заедничка дефиниција на тој феномен“. Покрај потребата за дефинирање на ОК, ГЦПОКЕ-иницијативата, исто така, ја нагласува потребата за зајакнување на соработката меѓу земјите членки, европските институции и агенции, како и за вклучување на приватниот сектор и граѓанското општество во борбата против ОК. Втората препорака од политичката агенда е токму директната соработка помеѓу граѓанското општество и институциите на ЕУ во борбата против ОК:

- Воспоставување постојан форум на граѓанското општество за организиран криминал, помеѓу Европската комисија и европското граѓанско општество, како оној кој веќе постои и се однесува на политиката во борбата против трговијата со дрога;
- Зајакнување на КРИМ-комисијата на Европскиот парламент како надзорно тело за примена на релевантното законодавство и промотер на интегрираните и глобални стратегии против криминалните системи и поврзаните активности како што се корупција и перење пари;
- Воспоставување национални опсерватории за организиран криминал, кои ќе го промовираат граѓанското општество во соработка со академските институции и јавните органи и со кои ќе се поттикне обука на специјализираните оператори во борбата против криминалот, корупцијата и перењето пари (ГЦПОКЕ, 2019, стр. 4).

Потребата за ревизија на законодавната рамка и контекстот на ОК се предизвикани од природата на ОК, која со времето се променила, и поттикнати од огромното искуство на ОГО кои се занимаваат со следење нелегални активности на ОК.<sup>11</sup>

## Разоткривање штети

Граѓанското општество (особено новинарите истражувачи) е многу корисно за разоткривањето на нелегалните активности на ОК и може да служи како поддршка во напорите и реформите на кривичното правосудство во борбата против ОК. Меѓутоа, во доменот на борбата против ОК, се специјализирани само за една посебна област на организиран криминал. Исто така се зависни од ситуацијата во земјата и расположливоста на донаторски средства. Тоа води до парцијален пристап на граѓанското општество до организиран криминал, каде мал број групи се во состојба да пренесуваат пораки за организиран криминал како целина.<sup>12</sup>

„Припадниците на ОГО се луѓе кои можат да донесат промени, да разоткријат лошо однесување и да го воспостават она кое е добро.“<sup>13</sup> Многу експерти во областа на организиран криминал се сложуваат дека недостатокот

11 Џулија Баруцо (Виш службеник во Меѓународното одделение ЛИБЕРА, Рим), интервју направено на 16 април 2020 г.

12 Тежал Јесрани (Истражувач во УНОДЦ), интервју направено на 28 април 2020 г. Ставовите на соговорникот не ги одразуваат ставовите на Обединетите нации или УНОДЦ.

13 Фабијан Зила (Експерт за организиран криминал во ГИ-ТОК), интервју направено на 10 април 2020 г.

на компоненти на граѓанското општество бил многу важен фактор при настанувањето и дејствувањето на мафијата во Италија. Појавата на насилство и атентати врз италијанските судии и обвинители кои ги извршила мафијата во текот на осумдесеттите и деведесеттите години на минатиот век се обележани како почеток на нејзиното постепено повлекување (Piscarelli, 2008, стр. 491), со што е оставено повеќе простор за маневри на ОГО и зајакнување на нивните односи со други механизми на контрола, кои се користени за спречување нелегални активности на ОК“.

Потребен е сеопфатен пристап на ОК ако ОГО сакаат да добијат поголемо влијание врз сите релевантни прашања поврзани со ОК. На национално ниво, треба да имаат предвид дека борбата против ОК не е приоритет во време кога државите се занимаваат со прашања на сопствената безбедност. Всушност, последните неколку години борбата против ОК – посебно против корупцијата и перењето пари – не беа првостепен приоритет ниту на националните ниту на европските институции, поради тоа што и поединечните држави и ЕУ ги сметале за поважни прашањата како што се тероризам, нелегална миграција, радикализација и трговија со луѓе. Во тој контекст, ОГО имаат можност да воспостават агенда на национална безбедност надвор од овие прашања на глобална безбедност и во центарот да ги постават темите кои се од реален локален интерес, како што се корупција и перење пари.<sup>14</sup> Една од причините за ваквата ситуација е променливата природа на ОК, каде одредени помалку видливи и суптилни форми ги замениле претходните насилни типови на ОК, кои претходно го привлекувале вниманието на националните власти. Овој процес на менување на природата на ОК се нарекува „криза на идентитетот“ на ОК.<sup>15</sup> Со тоа, разбирањето на контекстот во кој се одигруваат суптилни форми на ОК, исто така, е од голема важност.

## Градење мостови

Граѓанското општество може да ги поврзе релевантните институции и приватниот сектор во борбата против ОК. Интересот на претпријатијата е насочен кон намалување на последиците од ОК и негова елиминација од слободниот пазар, каде зазема простор кој е потребен за сопствени (легални) активности на претпријатијата.<sup>16</sup> На тој начин, профитот може да се смета како основен мотив за вклучување на приватниот сектор во борбата против ОК. Во овој контекст, соработката меѓу ОГО, националните органи и приватниот сектор, може да се постигне со користење на релевантни методи на ОГО, како што се залагање за потребата од вклучување на приватниот сектор, вмрежување на главните заинтересирани страни и подигнување на јавната свест за севкупната штетна природа на активностите на ОК. Секако, успехот на оваа соработка во голем дел ќе зависи од профилот на конкретни истражувачи и ОГО, нивните репутации и нивоа на професионализам, методологиите кои се користат и феномените кои се проучуваат,<sup>17</sup> како и од степенот на демократизација на одредените држави,<sup>18</sup> што би го направило овој вид на соработка специфичен, од случај до случај.

14 Џулија Баруцо (Виш службеник во Меѓународното одделение ЛИБЕРА, Рим), интервју направено на 16 април 2020 г.

15 Тежал Јесрани (Истражувач во УНОДЦ), интервју направено на 28 април 2020 г. Ставовите на соговорникот не ги одразуваат ставовите на Обединетите нации или УНОДЦ.

16 Фабијан Зила (Експерт за организиран криминал во ГИ-ТОК), интервју направено на 10 април 2020 г.

17 Тежал Јесрани (Истражувач во УНОДЦ), интервју направено на 28 април 2020 г. Ставовите на соговорникот не ги одразуваат ставовите на Обединетите нации или УНОДЦ.

18 Угљеша Звекиќ (Виш советник во ГИ-ТОК, Рим), интервју направено на 6 април 2020 г.

„ОГО треба да гради мостови со институциите кои усвојуваат политики“<sup>19</sup>.

Освен што се сметаат како инструмент за градење мостови помеѓу националните власти и приватните претпријатија, ОГО, исто така, се сметаат за важен фактор на поддршка кога станува збор за спречување и сузбивање на нелегалните активности на ОК, во соработка со државата. Всушност, ОГО немаат само посредничка улога во поврзувањето на различните заинтересирани страни, туку и активна, во смисла на соработката со државните институции. Најчестиот облик на активно ангажирање на ОГО е пружање поддршка на жртвите на криминалот во различни области – од нудење правни совети и социјална поддршка, до пружање засолниште и безбедност на жртвите на нелегална трговија. Со тоа, „градењето мостови“ бара ОГО не само да имаат волја да се борат против активностите на ОК, туку и државните институции да бидат подготвени да ја препознаат оваа важна улога на ОГО.

## Доминантни предизвици

Организациите на граѓанското општество се соочуваат со предизвици во борбата против ОК, бидејќи не се сите исти во смисла на развојот, репутацијата и квалитетот на работа. Оттука, тие имаат различно влијание врз владите и органите на власта. Овој проблем не е единствен само за ЗБб. Соговорникот од ГИ-ТОК изјави дека на меѓународно ниво, т.е. на ниво на ОН е видлива поделбата помеѓу (неколку) држави кои се заинтересирани за борба против ОК и кои имаат позитивен став кон ОГО, ангажирани во оваа област и останатите кои не ги вклучуваат ОГО во такви активности.<sup>20</sup>

Прашањата на безбедноста претставуваат предизвик за многу активисти и граѓански организации кои се занимаваат со ОК. Горенаведената ситуација станува уште поочигледна во контекст на нападот на ОГО, посебно кога е во прашање ОК, кој сам по себе е многу чувствителна тема. ОГО имаат специфична позиција во ЗБб. Негативниот став на властите кон овие организации, често поврзан со недовербата како кон владите така и кон граѓаните (БЦСДН, 2019) доведе до недоволно учество на ОГО во борбата против ОК. Нивниот, повеќе од критички став кон владите и националните органи на власта, исто така би можел да биде еден од значајните фактори кои довеле до нивната неповолна положба. Поделбата на медиуми на оние кои ја фаворизираат и оние кои се противат на работата на некои ОГО, како и длабоката поларизација на општеството во овој контекст, исто така придонесе кон сложената положба на одредени ОГО во општеството.

Овие фактори во комбинација со недостатокот на транспарентност, чувството на страв и ризиците,<sup>21</sup> доведоа до влошена положба на ОГО во борбата против ОК, што, во поголемиот број случаи, резултира со нивна споредна улога. Оттука, проблемот е од посистематски карактер. Имено, без државна поддршка во развојот на граѓанското општество и неговите организации не е возможно да се вклучат ОГО во многу аспекти на општествениот живот. Еден од нив е борбата против ОК.

19 Фабијан Зила (Експерт за организиран криминал во ГИ-ТОК), интервју направено на 10 април 2020 г.

20 Ibid.

21 Фабијан Зила (Експерт за организиран криминал во ГИ-ТОК), интервју направено на 10 април 2020 г.

# 3. МЕТОДИ И ПРАКТИКИ НА ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО ВО БОРБАТА ПРОТИВ КРИМИНАЛОТ

Методите на граѓанското општество за решавање на проблемите со ОК се: 1) независно следење, процена или истражување на конкретните случаи на ОК, форми на ОК и институционален одговор на нив, 2) подигнување на јавната свест и едукација на граѓаните за проблемите кои ги предизвикува ОК, 3) помош или пружање услуги на поединците и групите кои се ранливи или под ризик, 4) вмрежување на релевантните заинтересирани страни кои се борат против ОК и 5) застапување решенија во борбата против ОК или одржување на постојан притисок врз институциите.

## Истрага

Истражните и истражувачките активности во врска со институционалните одговори или специфичните случаи и форми на ОК – трговија со наркотици или луѓе, нелегална трговија со оружје или насилство на ОКГ – се означени како добри примери на активни и видливи методи на граѓанското општество во решавање на проблемите со организираниот криминал.<sup>22</sup> Поточно, изразениот активизам на ОГО и истражувачките новинари во разоткривање на врсните помеѓу ОК и високите политички слоеви и присуството на нивни претставници во медиумите се сметаат за едни од највидливите и најгласните практики во борбата против ОК.

За разлика од истражувачкото новинарство кое се заснова на факти и докази при обелоденувањето на вистината, истражувањето на специфичните форми на ОК е изградено врз сеопфатен увид и засновано претежно на литература, бази на податоци и разговори со релевантни експерти. Користењето на неверојатната количина на јавно достапни податоци и информации придонесува кон капацитетите на ОГО за откривање на формите на ОК во случаите кои се под истрага, на тој начин вршејќи притисок врз владите, да дејствуваат.<sup>23</sup>

„Невозможно е да се борите против нешто што не можете да го видите. Моменталната количина на податоци и анализи на организираниот криминал ја крие нејзината сеприсутност зад другите форми на криминал“<sup>24</sup>.

Меѓутоа, истражувачките и истражните методи е тешко да се применат во ЗБб поради недостаток на транспарентност на владите. Направени се некои позитивни чекори кон постигнување отворен пристап, но процесот е на незавидно ниво и сè уште многу бавен (УНОДЦ, 2017). Вториот проблем лежи во статистичкото управување со случаите на ОК во системите на кривичното правосудство и нивното влијание врз разбирањето на самиот феномен.<sup>25</sup> На пример, во Србија тешко е да се следи судење преку системот полиција-обвинителство-суд

22 Угљеша Звеккиќ (Виш советник во ГИ-ТОК, Рим), интервју направено на 6 април 2020 г.

23 Тежал Јесрани (Истражувач во УНОДЦ), интервју направено на 28 април 2020 г. Ставовите на соговорникот не ги одразуваат ставовите на Обединетите нации или УНОДЦ.

24 Ibid.

25 Ibid.

поради различните бази на податоци кои се користат. Овој проблем постои и на регионално ниво каде недостига консолидирана методологија на прибирање податоци, чување податоци и известување. Исто така, постојат безбедносни ризици за истражувачите и новинарите, особено во земјите со неразвиена демократија и општествата кои имаат негативен став кон одредени ОГО - обично кон оние кои се погласни кога се критиките во прашање. Во тој контекст, законите кон истражувачите на ОК и новинарите не се ретка појава.<sup>26</sup>

Судењата за организиран криминал се уште една последица на активностите на ОГО во борбата против ОК. На пример, ОГО како ЛИБЕРА или АЛАС, може да се пофалат со значаен број случаи на ОК кои ги довеле пред суд. Иако ЛИБЕРА имала повеќе од 25 такви случаи, АЛАС спровел скоро 400 судски истраги.<sup>27</sup> Иако овие судења може да траат неколку дена, тие се добри примери за активизмот на ОГО, кој се материјализирал во пракса во борбата против ОК.

Уште еден добар пример за влијанието на граѓанското општество е поврзан со патот кој една личност го поминала од истражувач до донесување одлука. Имено, двајца албански истражувачи објавиле студија за ОК (Zhilli, Lamallari, 2017). Соговорникот вели дека, откако студијата е завршена, еден од авторите – Бесфорт Ламалари – е повикан да стане албански заменик-министер за внатрешни работи. За него тоа претставувало шанса да ги спроведе и да се заложат за некои од препораките и да ги унапреди односите помеѓу власта и граѓанското општество и тој ја искористил таа шанса.<sup>28</sup>

## Подигнување на свеста

Истражната метода е поефикасна ако е поврзана со разоткривање на негативните последици од нелегалните активности на ОК и штетите кои тие ги нанесуваат врз општеството. Сфаќањето на „подигнувањето на свеста“ како процес чија цел е да ги информира и едуцира луѓето за ОК, значи дека учесниците во подигнувањето на свеста треба да бидат сеприсутни и постојано посветени на разоткривање на нелегални активности на ОК. Еден од моменталните примери на подигнување на свеста во Србија го разви истражната организација Мрежа за известување за криминалот и корупцијата (КРИК). Со присуството во конвенционалните и социјалните медиуми, нивните истражувачки активности несомнено ја подигнуваат јавната свест за сеприсутноста на ОК во ЗББ освен што ги разоткриваат криминалните активности и нивната поврзаност со државните власти. Во последните неколку истражувачки приказни, новинарите на КРИК покажаа како активностите на ОК во ЗББ доведуваат до негативни последици како што се корупција, чувство на несигурност, отсуство на демократија, социјални немири и недоверба во државните власти.<sup>29</sup>

26 Фабијан Зила (Експерт за организиран криминал во ГИ-ТОК), интервју направено на 10 април 2020 г.; Лукас Манхон (претставник на АЛАС, град Буенос Аирес), интервју направено на 29 април 2020 г.

27 Џулија Баруцо (Виш службеник во Меѓународното одделение ЛИБЕРА, Рим), интервју направено на 16 април 2020 г.; Лукас Манхон (претставник на АЛАС, град Буенос Аирес), интервју направено на 29 април 2020 г.

28 Фабијан Зила (Експерт за организиран криминал во ГИ-ТОК), интервју направено на 10 април 2020 г.

29 Мрежата за известување за криминал и корупција (КРИК) е непрофитна организација основана заради унапредување на истражувачкото новинарство во Србија. Организацијата ја основаше тим новинари кои со години се занимаваат со разоткривање криминал и кои за својата работа добиле многу награди. Официјална веб-страница: <https://www.krik.rs/en/>



Уште еден добар пример за подигнување на свеста се таканаречените анти-мафија иницијативи кои влијаат врз секојдневниот живот на европските граѓани. На пример, италијанската организација на граѓанското општество на производитите им додава ознака анти-мафија (Burkett, 2009) и „Мафија? Не, фала!“. Иницијативата во Германија (Scarabelli, 2013) ги охрабрува малите претприемачи да одбиваат какво било застрашување од мафијата и да го кренат својот глас и да изјават дека немаат никаква врска со ОК. Меѓутоа, иако овие краткорочни проектни активности се добри примери за подигнување на јавната свест, треба да се разбере дека само континуираното подигнување на свеста може да произведе долгорочни ефекти во борбата против ОК.

## Поддршка

*Активностите засновани на услуги се покажале како особено важни и успешни во ублажувањето на штетите настанати како резултат на нелегалните активности на ОК. Давателите на услуги кои со локалните заедници се обидуваат да ги рехабилитираат и интегрираат младите луѓе изложени на ОК (како ОГО кои работат со жртви на трговија со луѓе и мигранти или оние кои пружаат помош во областа на превенцијата од трговија со дрога, помош на затворениците итн.) играат многу важна и видлива улога.<sup>30</sup> Нашиот соговорник нагласи дека ОГО кои пружаат различни видови услуги вообичаено се понеутрални. Тие немаат „идеолошка униформа“ и со тоа полесно ги прифаќаат донаторите.<sup>31</sup>*

„Верувам дека најдобриот начин е да имаме правична комбинација на општествен активизам и истражување на создавањето нови и специфични закони кои ќе се спротистават на ОК и стабилни државни институции со луѓе кои се соодветни за функциите кои ги извршуваат“<sup>32</sup>.

Проектот РИСЕ-ЛАБ, кој го финансира италијанското Министерство за надворешни работи, е еден од одличните примери како ОГО може да ја менуваат културата, економијата и општеството во борбата против организираниот криминал во Европа. Со поддршка на албанската Национална агенција за конфискуван имот, проектот го користи имотот конфискуван во Албанија, врши пренамена на имотот стекнат со криминал и го користи за јавни и општествени потреби. Цел на проектот е можноста за општествена и јавна пренамена на имотот стекнат со криминални дејствија. Неговиот партнер, ЛИБЕРА, го сподели италијанското искуство на обуките и работилниците кои се организирани за различни заинтересирани страни во Албанија; претставници на националните институции, членови на ОГО и судии.

---

30 Фабијан Зила (Експерт за организиран криминал во ГИ-ТОК), интервју направено на 10 април 2020 г.

31 Угљеша Звекиќ (Виш советник во ГИ-ТОК, Рим), интервју направено на 6 април 2020 г.

32 Лукас Манхон (претставник на АЛАС, град Буенос Аирес), интервју направено на 29 април 2020 г.

## Вмрежување

Воспоставувањето мрежи кои вклучуваат ОГО, криминолози од академската заедница и локалната заедница со акцент на истражување на ОК е уште еден важен механизам кој се користи за борба против ОК, каде вмрежувањето во рамки на граѓанското општество – меѓу стручните think-tank-ови и организациите во заедницата – е од посебна важност. Она што во овој контекст доаѓа до израз е размената на информации, искуства и знаење. Методата на „вмрежување“ со прибирање на различните ставови за дисциплинските методи и искуства исто така служи за постигнување на претходно споменатиот сеопфатен пристап кон феноменот на ОК.

Во јули, 2018 г., Глобалната иницијатива против транснационалниот организиран криминал (ГИ-ТОК) покренала Опсерваторија на граѓанското општество за сузбивање на организираниот криминал во Југоисточна Европа (ЈИЕ-Опс).<sup>33</sup> По воспоставување на Опсерваторијата, воспоставена е и регионална мрежа за поддршка на граѓанското општество преку размена на информации и активности насочени кон унапредување на знаењето. Мрежата ги мобилизира поединците и групите (од невладини организации, академската заедница и медиумите) за да работат заедно на сузбивање на организираниот криминал и корупцијата и градење јаки институции (Amerhauser, 2019).

Сојузот за спречување криминал и за кривично правосудство вклучува широка мрежа на организации на граѓанското општество кои придонесуваат кон постигнување безбедност и правда за сите.<sup>34</sup> Тој го обезбедува тоа, граѓанското општество да биде препознаено и слушнато при унапредување на борбата против криминалот и во агендата на кривичното правосудство и при осмислувањето, примената и мерењето на резултатите на релевантните политики насекаде. Под покровителство на Сојузот ќе биде унапредена соработката, како и стручноста и визијата на секоја од членките, така што тие ќе можат да придонесат кон вредноста и поддршката на работата на релевантните меѓународни организации, особено УНОДЦ. Сојузот ги поттикнува своите членови да играат клучна улога во постигнување на целите на одржлив развој, посебно Цел 16: „Промовирање мирни и инклузивни општества за одржлив развој, овозможување пристап кон правдата за сите и изградба на ефикасни, одговорни и инклузивни институции на сите нивоа“.

Со негување на односот меѓу компонентите на граѓанското општество, а посебно помеѓу креаторите на политиките и националните органи на власта, се зајакнува врската помеѓу општествата и државите, што резултира со заемни напори за спречување и сузбивање на феноменот на ОК.

---

33 ЈИЕ-Опс има за цел да ги идентификува, анализира и мапира криминалните трендови и нивното влијание врз нелегалните текови, управувањето, развојот, меѓуетничките односи, безбедноста и владеењето на правото и да ги поддржува во следењето на националната динамика и трендовите на организираниот криминал во поширокото регионално и меѓународно опкружување. Седиштето на ЈИЕ-Опс е во Виена и има поддршка од владите на Обединетото Кралство, Норвешка, Германија, Холандија, Австрија и Полска. Официјална веб-страница: <https://globalinitiative.net/the-civil-society-observatory-to-counter-organized-crime-in-south-eastern-europe/#:~:text=SEE%20Obs%20aims%20at%20identifying,and%20international%20organized%20crime%20trends>

34 Сојузот вклучува широка мрежа на организации на граѓанското општество која придонесува кон постигнување безбедност и правда за сите. Официјална веб-страница: <https://crimealliance.org/>

„На пример, во текот на последните неколку години, ние [ЛИБЕРА] подготвивме проекти за млади луѓе на кои им се суди како малолетници. Проектот овозможи на овие млади луѓе да им се суди на поинаков начин, пружајќи им се можност да имаат алтернатива на одење во затвор. Меѓутоа, тоа не го направивме сами; проектот го создадовме заедно со Министерството за правда.“<sup>35</sup>

Добрата пракса се однесува на меѓународниот форум и организацијата на споредните настани на кои би можеле да бидат вклучени ОГО во темите поврзани за ОК, за кои се расправа на состаноците на претставниците на државите. Главните напори против ОК на ова ниво се насочени кон ревизија на меѓународното законодавство или остварување на законскиот статус на ОГО во борбата против феноменот на ОК.

„Либерата има статус на УНОДЦ-консултант. Можеме да учествуваме на поголемиот број состаноци на ОН на меѓународно ниво, во Виена“.<sup>36</sup>

## Застапување

Залагањето за ажурирање на законите се покажа како корисно во борбата против ОК, особено во средините со „долга традиција“ на нелегални активности на ОК. Еден од најдобрите примери се однесува на ЛИБЕРА, чии активности и мобилизација на јавното мислење и академската заедница доведоа до усвојување на Законот за општествена употреба на конфискуван имот од 1996 година. Овој потег имаше ефект на преливање и резултираше со усвојување на слични закони или проекти во други држави.

Законот за општествена употреба на конфискуван имот е усвоен по неколку години интензивни расправи во Парламентот и надвор од него, благодарение на директното вклучување на стотици и илјадници граѓани – за што се залагала ЛИБЕРА, на чело со отецот Луиџи Чиоти – кој собра милион потписи. По усвојувањето, ЛИБЕРА покажа дека овој комплексен закон, кој овозможува повторна употреба на имотот стекнат на криминален пат за добробитот на општеството, може да биде одлична можност за сите. Ова беше еден од најважните придонеси на ЛИБЕРА. Усвојувањето на законот навистина беше голем успех, бидејќи тоа значеше дека долгогодишниот проблем за начинот на користење на конфискуваниот имот е решен со иновативни средства, како што се зголемување на општествената одговорност на заедницата со создавање работни места за младите луѓе или основање земјоделски центри. Во 2006 г. ЛИБЕРА го започна проектот Тера, во кој студентите работат на конфискувано земјиште на производство на органска храна.

Важен чекор во зајакнување на влијанието на граѓанското општество е одржување на притисокот врз националните органи на власта. Со развивање на легитимитетот на теренот на истражувањето, разоткривањето и борбата против организираниот криминал, ОГО ја зајакнуваат својата способност да вршат притисок врз институциите. Тоа е најчеста метода која се применува преку различни канали (медиуми, интернет, јавни конференции, улични акции, итн.), со цел да се изрази загриженост на заедницата поради негативните последици од активностите на ОК.

35 Џулија Баруцо (Виш службеник во Меѓународното одделение ЛИБЕРА, Рим), интервју направено на 16 април 2020 г.

36 Ibid.

## 4. ЗАКЛУЧОК

Врз основа на студијата можеме да заклучиме дека променливата природа на ОК, каде насилните активности се заменети со оние посуптилните, бара поголемо вклучување на граѓанското општество, посебно во ЗБб како транзитен регион за нелегални активности, кој исто така доживува и уназадување на демократијата. ОГО од различни опсези може да ја пополни празнината во контролата на институционалниот криминал преку превентивни активности на граѓанското општество фокусирани кон истражување, застапување, заштита, поддршка и мобилизација на граѓаните. Активностите на ОГО се неопходни „сè додека квалитетот, потрагата за вистината над сензационализмот, посветеноста на најзагрозените меѓу нас и стремежот за одржлива промена се приоритет“.<sup>37</sup>

Законодавната рамка на ниво на ОН и ЕУ не го препознава во целост значењето на граѓанското општество во борбата против ОК. Последица на ова се оспоруваните напори на граѓанското општество за изградба на мостови меѓу јавните и приватните заинтересирани страни и разоткривање на штетите кои ги нанесува ОК. Меѓутоа, постојат и внатрешни предизвици за ОГО. Поголемиот дел од нив се специјализирани или фокусирани на една одредена област на организиран криминал, како што е на пример трговијата со луѓе и зависат од ситуацијата во државата, контекстот и достапноста на донаторски средства.

Студијата идентификуваше пет методи за решавање на прашањата на ОК од перспектива на граѓанското општество. ОГО може да ги испитуваат, прегледуваат или истражуваат конкретните случаи како и форми на ОК и институционалните одговори на нив. Освен тоа, може да ја подигнат свеста на јавноста и едукацијата на граѓаните за проблемите предизвикани од организираниот криминал или да помогнат/да ги поддржат поединците и групите кои се ранливи или изложени на ризик. Со вмрежувањето на релевантните заинтересирани страни, залагањето за решенија или одржувањето на постојаниот притисок врз институциите, ОГО може да бидат двигатели на промените во културата, економијата и општеството во борбата против организираниот криминал.

---

<sup>37</sup> Интервју 4.

# 5. ПРЕПОРАКИ

## Граѓанско општество

**Холистички пристап кон ОК.** Важно е граѓаните да го разбираат влијанието на организираниот криминал врз нивните општества – и концептуално и холистички – и како тие злочини се меѓусебно поврзани. Сите тие придонесуваат кон несигурност и рушење на владеењето на правото. ОГО кои се фокусирани на организираниот криминал би можеле да ја исполнат оваа улога.

**Разбирање на контекстот во рамки на кој се јавува ОК.** Клучно е да се редефинира концептот на организиран криминал и контекстот во кој тој еволуирал. Различните политички, економски, правни и социјални околности може да произведат различни форми на криминал. Со оглед на тоа дека ЗББ е во главно транзитен регион кога е ОК во прашање, а имајќи го предвид нивото на корупција, активностите на ОГО против ОК мора да бидат усогласени со овие прашања.

**Поактивна и поитна улога на ОГО.** Граѓанското општество би требало да биде поактивно и да врши поголем притисок врз владите. Особено се интересни владите кои се наклонети кон ОГО, бидејќи може да користат дипломатски канали и на тој начин да се залагааат и да ја унапредуваат улогата на ОГО во борбата против феноменот на ОК меѓу владите кои не го делат нивното мислење.

**Ориентираност кон локалната заедница.** На ниво на заедницата, ОГО би требало да користи свои локални врски за да ги креираат пораките кои влијаат врз населението (како погранични заедници) кое претрпело поголемо влијание од организираниот криминал. Во тој контекст, насочувањето на младите и другите ранливи групи изложени на нелегалните активности на ОК е една од најважните мерки за превенција.

**Соработка со верските заедници.** Во зависност од нивото на посветеност на граѓаните од различни верски заедници, тие може да дејствуваат како многу значаен медиум за вршење на влијанието врз општеството. Оттука не треба да се занемари потенцијалната соработка помеѓу ОГО и верските заедници.

**Соработка за одржлива иднина.** ОГО би требало да воспостават мрежи со сите заинтересирани страни (вклучително и политичари) кои може да помогнат за постигнување консензус и движење кон патот до одржливи промени кои треба да се преземат на локално и национално ниво.

## Национални органи на власта

**Формализирање на улогите на ОГО во борбата против ОК.** ОГО би требало да играат централна улога во следењето и проценувањето на напорите на ЗББ во борбата против ОК. Како прв чекор, овој механизам бара промена на прописите и подготвеност на државите да го препознаат потенцијалот на ОГО и ги негува нивните капацитети во борбата против феноменот на ОК.

**Регионална соработка за усогласување на прибирањето, анализата и размената на податоци за ОК.** Добрата пракса може да послужи како модел за застапување во други јурисдикции. Резултат на овие активности би можело да биде меѓусебното и подоброто разбирање на ОК, што би им помогнало на агенциите за спроведување закони и на оние кои ги составуваат политиките во креирање подобри политики и стратегии за борбата против организираниот криминал.

**Вмрежување.** Изгледа дека собирањето на сите заинтересирани страни во борбата против ОК – како што се ОГО, академици, новинари, креатори на политики и носители на одлуки – е една од најважните методи. Со негување на односот меѓу компонентите на граѓанското општество, посебно на креаторите на политики и службениците задолжени за спроведување закони и обвинителствата, се зајакнува врската помеѓу општеството и државата, со што се овозможува да се здружат напорите во спречувањето и сузбивањето на феноменот на ОК. Покрај тоа, кога ОГО се поврзани со постојните национални агенции и иницијативи кои се занимаваат со залагање за поповолно опкружување за развој на граѓанското општество воопшто, нивната улога е формализирана и се во состојба да влијаат на целата релевантна политика.

## Меѓународна заедница

**Законодавно вклучување на улогите на ОГО.** ОГО би требало да бидат формално признати како неопходни учесници во борбата против активностите на ОК, со добивање законски статус во конвенциите на ОН и другите закони.

**Градење капацитети.** Јакнењето на капацитетот на граѓанското општество во ЗБб е основен чекор за одржување на притисокот врз власта и остварување на значајното влијание врз зоната ЗБб.

**Приближување на академската заедница.** Во ЗБб, истражувачкиот капацитет во областа на криминологијата и интересот на академските истражувачи во областа на организираниот криминал се генерално слаби. Неколку водечки истражувачки институции спроведуваат проекти во регионот, но обучените криминолошки истражувачи главно се надворешни. Поголемото вклучување на академската заедница и универзитетите (посебно поради нивната автономија и влијание)<sup>38</sup>, со тоа, е од најголемо значење. Поттикнувањето на оваа врска ги става во прв план **размената на информациите, искуствата и практиките на спознавање.**

## Приватен сектор

**Вклучување јавни и приватни претпријатија.** Партнерството на јавниот и приватниот сектор и поттикнувањето на претпријатијата да соработуваат со ОГО низ разни иницијативи на застапување може да биде многу плоден пример во борбата против нелегалните активности на ОК. Имено, овој облик на соработка препознава дека државите не можат сами да се борат со различните облици на ОК, додека интересот на претпријатијата е во тоа да ги намалат последиците од ОК и да ги елиминираат од слободниот пазар, оставајќи простор за сопствени легални активности. Оттука, меѓусебното ангажирање би донело заемна корист за сите вклучени страни.

38 Угљеша Звекиќ (Виш советник во ГИ-ТОК, Рим), интервју направено на 6 април 2020 г.

## БИБЛИОГРАФИЈА

- Amerhauser, K. (2019). "How Can Civil Society Counter Organized Crime in the Western Balkans? Insights and Recommendations from Roundtable Engagements with Civil Society Actors Across the Region", available at: <https://globalinitiative.net/civil-society-western-balkans/> (accessed 15 June 2020)
- Andreas, P. (2004), "The Clandestine Political Economy of War and Peace in Bosnia", *International Studies Quarterly*, Vol. 48 No. 1, pp. 29-51.
- Balkan Civil Society Development Network. (2019), "Growing Pressure on Civil Society and What To Do About It: Regional Report on the Trends in the Enabling Environment for Civil Society Development in Enlargement Countries 2017/2018", available at: <http://www.balkancsd.net/novo/wp-content/uploads/2019/11/BCSDN-growing-pressure-Publication.pdf> (accessed 15 June 2020)
- Buscaglia, E. and Van Dijk, J. (2003), "Controlling organized crime and corruption in the public sector", *Forum on Crime and Society*, Vol. 3 No. 1-2, pp. 3-35.
- Burkett, E. (2009), "Mafia-Free Food?", available at: <https://www.delish.com/food/news/a37856/mafia-free-italian-food-labels/> (accessed 15 June 2020)
- Civil Hub Against Organized Crime in Europe. (2019), "Political Agenda of the European Network CHANCE", available at: [https://www.libera.it/documenti/schede/chance\\_political\\_agenda\\_2019\\_eng.pdf](https://www.libera.it/documenti/schede/chance_political_agenda_2019_eng.pdf) (accessed 15 June 2020)
- Council Framework Decision 2008/841/JHA of 24 October 2008 On the Fight Against Organized Crime, available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32008F0841> (accessed 15 June 2020)
- Dobovšek, B. (2006), "Transnational Organized Crime in the Western Balkans", available at: [http://www.humsec.eu/cms/fileadmin/user\\_upload/humsec/Workin\\_Paper\\_Series/Working\\_Paper\\_Dobovsek.pdf](http://www.humsec.eu/cms/fileadmin/user_upload/humsec/Workin_Paper_Series/Working_Paper_Dobovsek.pdf) (accessed 15 June 2020)
- Finckenaer, J. (2005), "Problems of Definition: What is Organized Crime?", *Trends in Organized Crime*, Vol. 8 No. 3, pp. 63-83.
- Glenny, M. (2012), *The Balkans, 1804-2012: Nationalism, War and the Great Powers*, GRANTA Book, London.
- Global Initiative Against Transnational Organized Crime. (2019), "Hotspots of Organized Crime in the Western Balkans: Local Vulnerabilities in a Regional Context", available at: <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2019/05/Hotspots-Report-English-13Jun1110-Web.pdf> (accessed 15 June 2020)
- Global Initiative Against Transnational Organized Crime. (2019), "The Essential Role of Civil Society in The UNTOC and UNCAC Review Processes", available at: <https://globalinitiative.net/the-essential-role-of-civil-society-in-the-untoc-and-uncac-review-processes/> (accessed 15 June 2020)
- Picarelli, J. (2013), "Transnational organized crime", William, P. (Ed.), *Security Studies*, Routledge, Abingdon, pp. 477-491.
- Sanfey, P. and Milatović, J. (2018), *The Western Balkans In Transition: Diagnosing the Constraints on The Path to A Sustainable Market Economy*, European Bank for Reconstruction and Development, London.

- Scarabelli, D. (2013), "Anti-mafia in Europe", available at: <https://readingitaly.wordpress.com/2013/11/04/mafias-memory/> (accessed 15 June 2020)
- Southeast Europe Law Enforcement Centre. (2019), "Report on Drug Seizures in Southeast Europe", available at: <https://www.selec.org/wp-content/uploads/2019/12/SELEC-Report-on-Drug-Seizures-2019-Public-version.pdf> (accessed 19 May 2020)
- United Nations Office on Drugs and Crime. (2009), "Organized Crime and Trafficking in Eastern Africa", available at: [https://www.unodc.org/res/cld/bibliography/transnational-organized-crime-in-eastern-africa\\_-a-threat-assessment\\_html/TOC\\_East\\_Africa\\_2013.pdf](https://www.unodc.org/res/cld/bibliography/transnational-organized-crime-in-eastern-africa_-a-threat-assessment_html/TOC_East_Africa_2013.pdf) (accessed 15 June 2020)
- United Nations Office on Drugs and Crime. (2013), "Business, Corruption, and Crime in the Western Balkans: The Impact of Bribery and Other Crime on Private Enterprise", available at: [https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/statistics/corruption/Western\\_balkans\\_business\\_corruption\\_web.pdf](https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/statistics/corruption/Western_balkans_business_corruption_web.pdf) (accessed 15 June 2020)
- United Nations Office on Drugs and Crime. (2014), "The Illicit Drug Trade Through South-Eastern Europe", available at: [https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Studies/Illicit\\_DT\\_through\\_SEE\\_REPORT\\_2014\\_web.pdf](https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Studies/Illicit_DT_through_SEE_REPORT_2014_web.pdf) (accessed 15 June 2020)
- United Nations Office on Drugs and Crime. (2015), "Drug Money: the illicit proceeds of opiates trafficked on the Balkan route", available at: [https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Studies/IFF\\_report\\_2015\\_final\\_web.pdf](https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Studies/IFF_report_2015_final_web.pdf) (accessed 15 June 2020)
- United Nations Office on Drugs and Crime. (2017), "Measuring Organized Crime: Assessment of data in the Western Balkans", available at: [https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Macro/Research\\_brief.pdf](https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Macro/Research_brief.pdf) (accessed 15 June 2020)
- United Nations. (2004), "Convention Against Corruption", available at: [https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/Convention/08-50026\\_E.pdf](https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/Convention/08-50026_E.pdf) (accessed 15 June 2020)
- United Nations. (2004), "Convention Against Transnational Organized Crime and the Protocols Thereto", available at: [https://www.unodc.org/documents/middleeastandnorthafrica/organised-crime/UNITED\\_NATIONS\\_CONVENTION\\_AGAINST\\_TRANSNATIONAL\\_ORGANIZED\\_CRIME\\_AND\\_THE\\_PROTOCOLS\\_THERETO.pdf](https://www.unodc.org/documents/middleeastandnorthafrica/organised-crime/UNITED_NATIONS_CONVENTION_AGAINST_TRANSNATIONAL_ORGANIZED_CRIME_AND_THE_PROTOCOLS_THERETO.pdf) (accessed 15 June 2020)
- Van Dijk, J. (2011), "Transnational Organized Crime, Civil Society and Victim Empowerment", Rianne L. and Van Dijk, J. (Eds.), *The New Faces of Victimhood: Globalization, Transnational Crimes and Victim Rights*, Springer, Dordrecht, pp. 99-125.
- Zhilla, F. and Besfort L. (2015), "Organized Crime Threat Assessment in Albania", [https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2018/02/Threat\\_Assessment\\_of\\_Albanian\\_Organised.pdf](https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2018/02/Threat_Assessment_of_Albanian_Organised.pdf) (accessed 19 May 2020.)







[www.bezbednost.org](http://www.bezbednost.org)